

15 / ZIMA 2015

ČTVRTLETNÍK PRO OBNOVU
ČESKÉ FILANTROPIE

UMĚNÍ DAROVAT

THE ART
OF GIVING

S VELVYSLANCEM
USA O FILANTROPII

↓ EDITORIAL

Milí čtenáři,

dostáváte do rukou poslední letošní číslo Umění darovat. Než vám jej představím, dovolím si informovat vás o věci, která nám dělá radost, a to o postupném navyšování našeho nákladu. Jde o navyšování přirozené, vyvolané stoupajícím zájmem o náš časopis. To nás samozřejmě těší, a tak usilovně pracujeme na tom, abychom se vám líbili, bavili vás a inspirovali a zájem o časopis rostl i nadále.

A co vás čeká v tomto čísle? Předně je to rozhovor s americkým velvyslancem Andrewem H. Shapirem, inspirativním politikem, který v něm mluví mimo jiné i o svých vlastních zkušenostech s filantropií. Z něho bych rád vypíchl důležité poselství, které z úst tohoto člověka nezní jako prázdná fráze: „*Když se zamyslíme nad tím, co to znamená být nejen dobrým občanem, ale obecně dobrým člověkem, tak aktivní působení na vaše okolí by bylo na seznamu hodně vysoko. Nestačí jenom čekat a stěžovat si, nebo si přát, aby se problémy vyřešily jen tak a společnost se sama zlepšila. Vy sami máte závazek a morální povinnost hrát v těchto věcech aktivní roli. A jsem velmi rád, že v České republice tento závazek přijímá stále víc a víc lidí.*“

V rubrice Téma se zabýváme darováním prostřednictvím závěti. Jde o instituci, jež ve světě slouží k rozvoji filantropie jako máloco, ale která si u nás stále hledá cestu k úspěchu. V reportáži se zase vydáme za českými dobrovolníky, kteří se vydali na pomoc uprchlíkům.

Přejeme vám příjemné čtení

Leoš Kyša
šéfredaktor

Jiří Bárta
ředitel Nadace Via

ZUCKERBERG VĚŘÍ V CHARITU

Nadace Via udělila **letošní Ceny Via Bona za filantropii**. Cenu za osobní zaujetí – Srdcař roku – získala Zdenka Wasserbauerová za dlouholetou mimořádnou výdrž a obětavost při získávání nových dárců kostní dřeně. Cenu pro mladého filantropa obdržela studentka Kateřina Vaňáková za realizaci řady dobrovolnických aktivit ve svém okolí. Cena za dar ze závěti patří in memoriam profesorce Kateřině Šmídkové za dar ze závěti pro *Českou společnost ekonomickou*. Cenu za otevírání nových cest obdržel Vojtěch Sedláček za inovativní podporu lidí bez domova. Cena pro individuálního dárce putuje za Liborem Winklerem za jeho systematickou podporu protikorupčního projektu *Rekonstrukce státu*. Cena pro malou a střední firmu míří do společnosti Konzum, obchodní družstvo v Ústí nad Orlicí, za dlouholetou podporu mnoha sociálních projektů na Orlickoústecku, Rychnovsku a Svitavsku. Cena pro velkou firmu pak byla udělena NET4GAS, s. r. o., za dlouhodobou a štedrou podporu *Českého svazu ochránců přírody*. A nakonec Cenu veřejnosti získali prima, tercie, kvarta a 4. C z Gymnázia Jateční v Ústí nad Labem za sérii unikátních dobročinných projektů.

Každý druhý Čech podpoří charitativní projekty alespoň jednou za rok. Nejčastěji přispěje částkou do 500 korun. Lidé ale také očekávají, alespoň podle posledního výzkumu společnosti InsightLab, dárcovství i od firem.

V ČR působí podle dat Fóra dárců přes **dva tisíce nadací a fondů**. U 254 z nich je zřizovatelem firma, respektive obchodní společnost, a jen za loňský rok rozdělily více než 444 milionů korun. Více než čtyři pětiny firemních nadací a fondů mají celorepublikovou působnost a 29 % firemních nadací nebo fondů otevřeně nese jméno svého zřizovatele.

2

Marku Zuckerbergovi se narodila dcera Max. V dopise jí napsal, že **99 % akcií Facebooku dá na charitu**. Zuckerberg chce své akcie v příštích letech postupně prodávat nebo darovat a peníze za ně věnovat nadaci s názvem *Chan Zuckerberg Initiative*. Jejím cílem má být zlepšit svět pro příští generace, a to hlavně v oblasti boje proti chudobě a nemocem, za lepší vzdělávání a čistší energie. Akcie, které se do nadace chystá vložit, mají podle Zuckerberga v současnosti hodnotu asi 45 miliard dolarů (v přepočtu 1,1 bilionu korun).

3

Brněnští radní chtějí platit obědy dětem z chudých rodin. Městský rozpočet to ročně vyjde až na milion korun. „Zatím nepůjde o plošnou podporu. Platit jedno teplé jídlo denně budeme sociálně slabým dětem, které evidují sociální pracovníci,“ popsal brněnský primátor Petr Vokřál (ANO). Případnému zneužití veřejných peněz se bude bránit tím, že děti vytipují učitelé přímo na školách na základě osobní zkušenosti.

ORGANIZOVANÉ DOBROVOLNICTVÍ U NÁS SCHÁZÍ NA ÚBYTĚ. PODLE ORGANIZACE PRO HOSPODÁŘSKOU SPOLUPRÁCI A ROZVOJ (OECD) JEN 17,74 % OBYVATEL ČESKA ZA POSLEDNÍ ROK PRACOVALO DOBROVOLNĚ PRO NĚJAKOU NEZISKOVOU ORGANIZACI. NEJAKTIVNĚJŠÍ DOBROVOLNÍCI JSOU NOROVÉ (57,34 %), AMERIČANÉ (55,73 %) A KANAĎANÉ (48,72 %). NA KONCI ŽEBŘÍČKU JSOU SLOVÁCI (23,37 %), ITALOVÉ (21,56), POLÁCI (19,38 %) A ŠPANĚLÉ (18,07%).

S AMERICKÝM VELVYSLANCEM O FILANTROPII

TEXT: DAVID FRANTIŠEK WAGNER, FOTO: VELVYSLANECTVÍ SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH

Andrew H. Shapiro je velvyslancem Spojených států amerických v České republice. V našem rozhovoru s ním mluvíme nejen o jeho pozoruhodné vlastní filantropické zkušenosti, ale i o jeho pohledu na práci neziskovek v České republice, jejich vývoji a dlouhé cestě, kterou za poslední roky ušly.

4

Americká ambasáda sponzoruje v naší zemi řadu neziskových projektů. Mohl byste vystihnout hlavní rozdíl mezi charitativní prací v Česku a v USA?
Hlavní rozdíl je v tom, že v USA se do života své komunity už po celá staletí zapojují nikoliv pouze jednotliví občané, ale také celé firmy. Důležitou součástí této tradice je přitom jak darování peněz, tak i času. A je úžasné, že mohu být svědkem toho, jak se podobný přístup objevuje stále častěji i zde, v České republice.

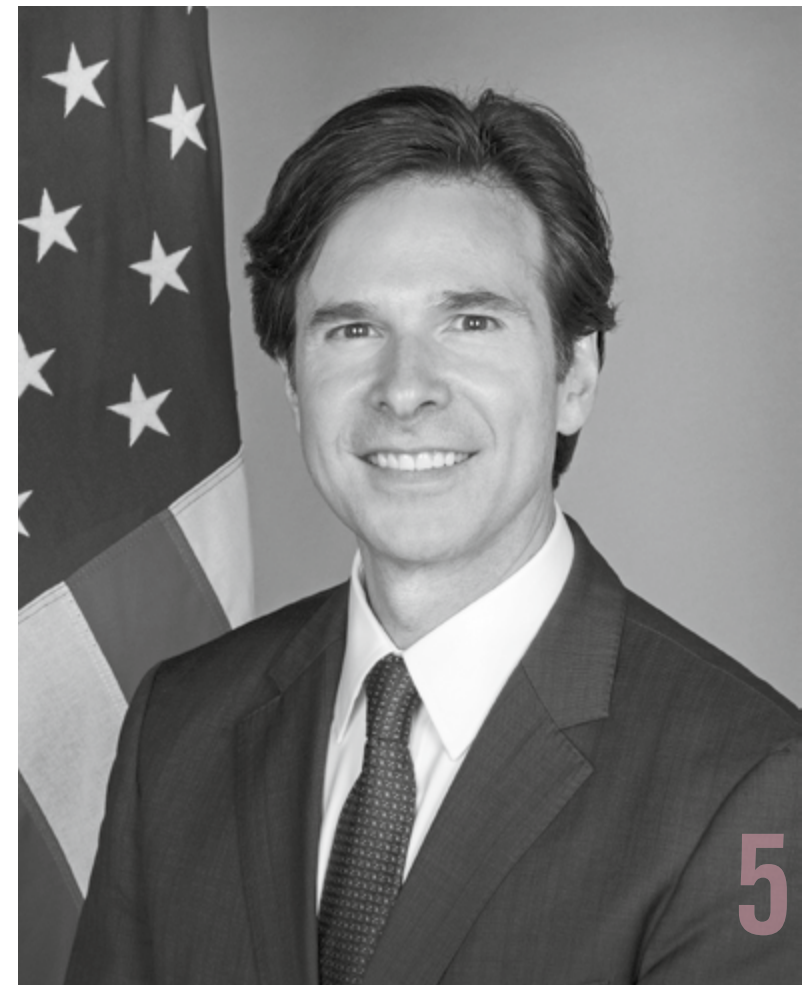
To nás přivádí k druhé otázce: Podobně silnou tradici jsme dle mého názoru měli také, ovšem přervala ji éra komunismu. Máte pocit, že se nyní vracíme k podobnému vývoji jako v USA?
Myslím, že zdejší vývoj je fantastický a velmi rychlý. Je třeba si uvědomit, že pouhých 26 let nazpátek se v této zemi o potřeby všech „staral“ jen a jen stát! Stát, který neponechal nikomu bytí sebemenší možnost, aby se rozhodl, jak a komu chce pomáhat. A logicky zde téměř neexistovali lidé, kteří by disponovali většími soukromými prostředky. I proto říkám, že pokrok, který jste za

to čtvrtstoletí učinili, je pozoruhodný. Dočetl jsem se například, že v posledních třech letech se objem darů zvyšoval rychleji než platy. Velmi rychle se tak blížíte úrovni, na kterou by mohli být hrdí kdekoliv.

Narazil jste v Česku na nějaký projekt, do kterého jste se takříkajíc zamiloval na první pohled?

Ano, a dokonce jich bylo více. Zažil jsem například úžasnou návštěvu v brněnské Nadaci Partnerství. To byla skutečně zajímavá zkušenost – a to z více důvodů. Na začátku je sice podpořily americké soukromé nadace, ale velice rychle se stali plně soběstačnými. Dospěli. Bylo to pro nás jako vidět z domu odcházet vlastní dítě; najednou je z něj samostatná, důležitá osobnost. Druhá věc, která se mi na nich líbí, je, že se nevěnují pouze výběru peněz, ale také na projektech přímo pracují. Například představují budovy, aby byly šetrnější k životnímu prostředí, nebo se starají o zahrady. Je to prostě úžasná skupina.

Setkali jsme se ale také s množstvím opravdu schopných organizací, které se

5

Andrew Shapiro má s dobročinností i filantropií bohaté zkušenosti. Pracoval pro úřad pro bezplatnou právní pomoc a shromáždil nemalé prostředky pro kampaň Baracka Obamy.

snáží napomoci integraci českých Romů. Na řešení tohoto problému, o jehož existenci jsem před svým příchodem do České republiky vůbec nevěděl, pracuje celá řada skvělých lidí – a zdaleka nejenom Romů. Člověka vyloženě povzbudí, když vidí všechnu tu dobrou práci, kterou tito lidé odvádějí.

Ale i v jiných oblastech zaznamenáváme stále nové úspěchy. Řada neziskových organizací se například angažuje v otázkách transparentnosti a dobré veřejné správy. Právě to jsou oblasti, které asi lidem hned nenaskočí, když se řekne charita, ale přesto jsou stejně často sponzorovány nadacemi i dary jednotlivců. Zrovna tento týden jsme pořádali recepci pro Pro bono alianci. Ta se snaží přesvědčit právníky a právní kanceláře, aby nabídli své služby zdarma lidem, kteří by si je jinak dovolit nemohli. Doslova mě uchvátila rozmanitost účastníků; setkali se zde lidé z velkých a bohatých právních kanceláří, lidé z malých firem i zástupci organizací, kterým tito právníci pomá-

hali. Nic z toho by nemohlo fungovat bez práce Pro bono aliance. A v systému, který tady byl před listopadem 1989 by to ani nebylo možné. Takže znovu opakuji – máte za sebou velký kus práce.

Neziskové organizace ale čelí i řadě problémů. V současnosti se vůči nim například zvedla vlna odporu a jsou označovány za zrádce a agenty cizích mocností, navíc neochotné pracovat. Z čeho si myslíte, že ta nedůvěra pramení?

Nemyslím si, že by to bylo v Česku tak hrozné. Nicméně pokaždé, když vidím, jak někdo o neziskovkách říká, že to jsou cizí agenti, kteří chtějí podkopat společnost, musím se sám sebe zeptat: Kdo za tímto tvrzením stojí, jaký je jeho skutečný zájem?

Jak jsem říkal, u vás to není tak zřejmé, ale v jiných státech, například v Rusku, je pozice neziskových organizací

a občanské společnosti skutečně ohrožena. A většinou je důvodem to, že lidé u moci zkrátka nechtějí, aby tyto organizace dělaly svou práci. Pokaždé, když někdo útočí na občanskou společnost, se proto musím ptát, jaký je jeho skutečný cíl, koho zastupuje.

Velmi důležité je ovšem i to, aby neziskové organizace těm, kteří je podporují, jasně říkaly maximum informací o svojí práci. Aby byly prostě a jednoduše co nejpřípustnější. A zároveň platí, že pokud někomu věnujete své peníze nebo práci, musíte si i vy o dané organizaci chtít vždy zjistit co nejvíc.

Měl bych teď osobnější otázku. Vaše rodina musela opustit Prahu. Jaký to byl pocit, vrátit se sem jako velvyslanec USA?

Těžko to popsat slovy. Každopádně tím ale moje práce tady získala další rozměr a hlubší smysl. Každý den jezdím do práce kolem budovy, kde žila má matka – je jen čtyři bloky od naší rezidence. Pak přijdu do této kanceláře a vím, že je to právě ta kancelář, která zachránila mé matce život. Jsme totiž už od dvacátých let minulého století ve stejné budově, takže moji prarodiče, moje matka nebo prostě kdokoliv, kdo kdy dostal vízum, ho musel dostat tady. A na stěně své

Andrew Shapiro při návštěvě Jihlavy, kde se mimo jiné setkal s dětmi a rodiči sdruženými v klubu ERKO, podporovaném Charitou Jihlava.

kanceláře mám obraz, který moje matka nakreslila ještě ve dvacátých letech jen pár set metrů odtud.

Takové věci mi připomínají, jak je důležité pomáhat lidem v nouzi nebo v nebezpečí. V jedné generaci hledáte pomoc... a v další generaci se možná dostanete do pozice, kdy můžete tuto pomoc poskytnout druhým právě vy. A to je podle mého názoru něco, o čem přemýšlí hodně filantropů. Pokud se ti nejlepší z nás dokáží na věci dívat s odstupem a vcítit se do druhých, je pravděpodobné, že si nakonec řeknou něco jako: „Moment, i já jsem začal na dně, ale teď jsem na vrcholu. Možná bych měl uzavřít kruh a pomoci těm, co jsou na dně teď...“

Rád bych se vás zeptal na vaše zkušenosti, a zda máte tipy pro lidi, kteří se chtějí poučit. Předně, jak být dobrým fundraiserem?

Řekl bych, že nejdůležitější jsou tři věci. Za prvé, jestli chcete něco dostat, musíte si o to říct. Nesmíte se bát se zeptat; je nutné se nestydět a prostě za těmi lidmi jít. Nesmíte přitom mít pocit, že je obtěžujete – spousta lidí chce pomoci, ale neudělá to, dokud se jich nezeptáte. Takže se ptejte. Opravdu nikdy nevíte, kdo se rozhodne vás podpořit.

Dále musíte projevit své nadšení. Peníze na prezidentskou kampaň Baracka Obamy se mi sháněly snadno, protože jsem byl pro jeho věc upřímně nadšen. A lidé to vycítili.

POKUD MÁTE MOŽNOST VĚNOVAT NEJEN PENÍZE, ALE I TROCHU SVÉHO ČASU, UDĚLEJTE TO.

No a poslední věc souvisí s přípravou vašich fundraisingových akcí. Může se to zdát přízemní, ale nezapomínejte na jednu věc – na jídlo. Na zajímavé a dobré jídlo. Vy si myslíte, že lidé přicházejí kvůli vaší věci nebo zkrátka proto, že vás mají rádi. Aspoň třetina lidí ale přijde prostě kvůli jídlu.

Je tedy nějaká fundraisingová specialita, která by neměla chybět v nabídce?

Důležité je se odlišit. Proto jsme jednou pořádali u nás doma „Politics and Pickles“; tón celé party určovaly diskuse a gurmánské okurky. A jindy jsme zase uspořádali akci „Chocolate and Conversation“. Většina návštěvníků přišla kvůli té čokoládě. Pak ale lidé zůstali kvůli diskusi a stali se z nich dárci.

Přejdeme k další stránce dárcovství. Jaké máte rady pro příjemce finanční pomoci?

Měl bych dvě. První by měla být zřejmá: Máte závazek být transparentní a smysluplně využít peníze, které vám někdo svěřil. Obzvláště dnes je budování důvěry důležitější než cokoliv jiného.

Druhá věc je, že dárci chtějí slyšet o vašich úspěších. Nechtějí vědět jenom o problémech nebo o tom, jak se věci zhoršují. Budou opravdu rádi, když jim řeknete o vašem postupu. Vraťte se za nimi a řekněte jim, co jste s jejich penězi dokázali. A že můžete dokázat ještě víc – když vás znovu podpoří.

A co byste vzkázal dárcům?

To hodně souvisí s tím, o čem jsme se už bavili. Dárci, udělejte si čas na co nejdetailedší seznámení s organizací, kterou chcete obdarovat! Dnes je to díky internetu snazší, než kdy dřív. Ve Spojených státech – a věřím, že i v Česku – je dost stránek, které poskytují informace o charitách. Snadno se tedy můžete dozvědět, kolik peněz dávají tam či onam, na administrativu nebo na platy, i kolik peněz jde přímo pro věc, kterou chcete podpořit.

A ještě jedna věc: Pokud máte možnost věnovat nejen peníze, ale i trochu svého času, udělejte to. Už to je samo o sobě velmi naplňující pocit, a čím víc se budete sami osobně angažovat v charitě, kterou podporujete, tím víc se vám váš příspěvek vyplatí.

Poslední otázka na rozloučenou: Proč by se měl vůbec někdo chtít stát dárcem?

Když se zamyslíme nad tím, co to znamená být nejen dobrým občanem, ale obecně dobrým člověkem, tak aktivní působení na vaše okolí by bylo na seznamu hodně vysoko. Nestačí jenom čekat a stěžovat si, nebo si přát, aby se problémy vyřešily jen tak a společnost se sama zlepšila. Vy sami máte závazek a morální povinnost hrát v těchto věcech aktivní roli. A jsem velmi rád, že v České republice tento závazek přijímá stále víc a víc lidí. ✗

ANDREW H. SHAPIRO (1963) se narodil do rodiny chicagského dětského lékaře a psychiatricky. Jeho matka i díky pomoci americké ambasády uprchla v květnu 1939 z Prahy před holocaustem a později spolu se svou sestrou vydala knihu *Letters from Prague: 1939–1941*. Jednalo se o dopisy příbuzných, kteří takové štěstí neměli, doplněné řadou komentářů a vysvětlivek. Sám Andrew Shapiro vystudoval historii na Yale, filozofii, politologii a ekonomii na Oxfordu a studium zakončil roku 1990 právy na Harvardu. Po studiích působil například jako asistent soudce Harryho Blackmuna u Nejvyššího soudu. V letech 1993 až 1998 pracoval na úřadě pro bezplatnou právní pomoc v New Yorku a následně přešel do soukromého sektoru. Úspěšnou kariéru právníka dočasně přerušil kvůli postu velvyslance v České republice, na němž působí od roku 2014. V rámci prezidentské kampaně Baracka Obamy se projevil i jako schopný fundraiser, když shromáždil přes 1,2 milionu dolarů.

KDYŽ ZÁVĚŤ POMÁHÁ

TEXT: LEOŠ KYŠA, FOTO: ČLOVĚK V TÍSNI, NADACE VIA

Letos bylo poprvé v rámci Ceny Via Bona uděleno ocenění za dar ze závěti. Na první pohled možná morbidní ocenění, ale jen na ten první pohled. Dary ze závěti tvoří ve světě důležitou složku příjmů neziskovek a nadací a měly u nás dlouhou tradici v době před příchodem komunismu.

První oceněnou v této kategorii Ceny Via Bona se stala profesorka Kateřina Šmídková. Ve svém dopise na rozloučnou odkázala *České společnosti ekonomické* jeden milion korun na realizaci svého snu. Tím bylo vytvoření ceny podporující české vědkyně v oblasti ekonomie kvůli jejich obtížnějšímu postavení v tomto oboru. Sama profesorka Kateřina Šmídková, která působila jako ředitelka výzkumu České národní banky a profesorka Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, zemřela předčasně v roce 2014 a na uplatnění žen v ekonomii jí záleželo.

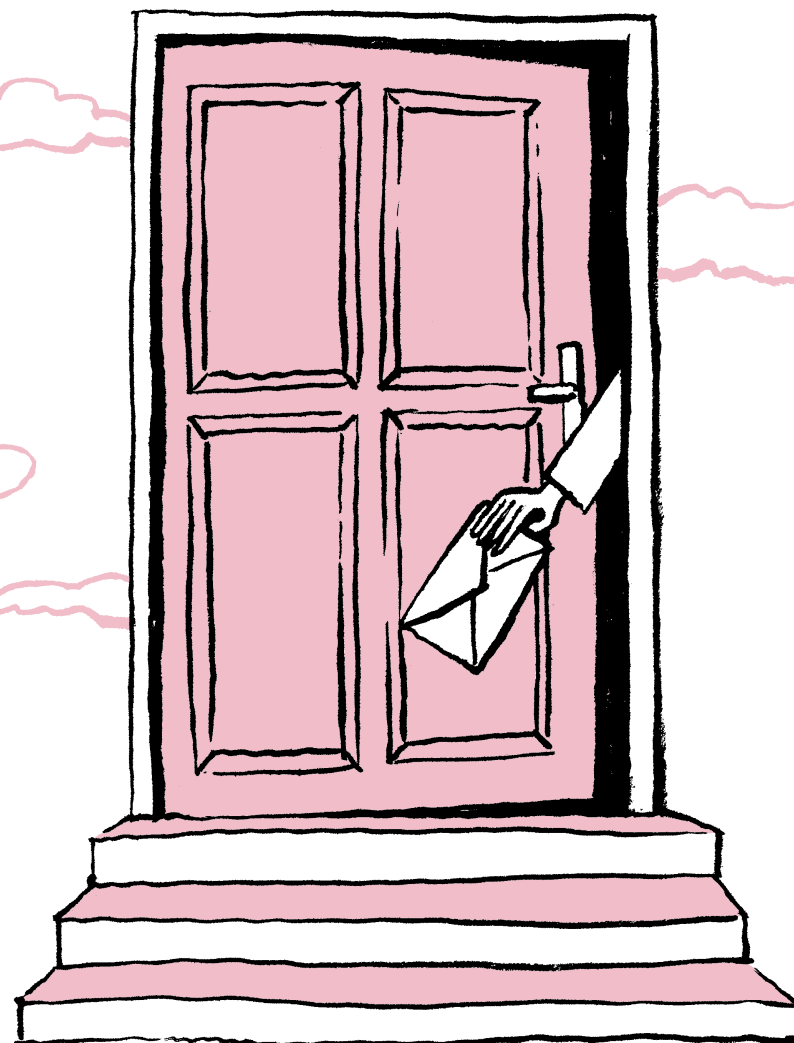
Každé dva roky teď díky jejímu odkazu získá vynikající česká vědkyně v oboru ekonomie Cenu Kateřiny Šmídkové ve výši sto tisíc korun. První ročník ceny proběhl v květnu letošního roku. 8

Odkazy velkých žen

Příběh Kateřiny Šmídkové v mnohém připomíná odkaz jiné profesorky, a to Ludmily Šilhánkové. Ta ve své závěti odkázala dva miliony a dvě stě tisíc korun *Výboru dobré vůle – Nadaci Olgy Havlové*. O odkazu se VDV dozvěděl až v rámci dědického řízení pozůstalosti po profesorce Šilhánkové, která sama trpěla následky poliomyelitidy, tedy obrny, kterou prodělala v dětství. Paní profesorka ve své závěti určila, na co bude dědictví použito: na vzdělání a rekreaci dětí a mladých lidí se zdravotním postižením.

Výbor dobré vůle její přání respektoval a vytvořil *Fond profesorky Šilhánkové*. Z něj jsou podpořeny terapeutické a ozdravné pobyty dětí a mládeže

Díky odkazu předčasně zemřelé profesorky ekonomie Kateřiny Šmídkové získá každé dva roky vynikající česká vědkyně odměnu sto tisíc korun.

9

do šestadvaceti let se zdravotním postižením. V letech 2013 a 2014 tak bylo podpořeno více než dvě stě dětí.

Podobně velkolepý dar ze závěti po sobě zanechali Antonie Heřmanová a její manžel Lev Heřman. Přesně 773 860 Kč zanechali *Domovu Sue Ryder*. Oba patřili mezi válečné veterány, o které *Domov Sue Ryder* pečoval. O jejich sepsané závěti věděla pouze tehdejší sociální pracovnice, která ji uložila do trezoru. Závěť byla otevřena až po smrti paní Heřmanové.

Ze závěti darují spíš ženy

Podobných příběhů se dá najít z posledních let několik. Ovšem ne tolik,

kolik na západ od našich hranic. Třeba ve Velké Británii v roce 2014 odkázali lidé na charitu přes 2,3 miliardy liber. Celkem šlo o skoro sto tisíc darů. V Česku naopak ročně kolem sto padesáti milionů korun propadne státu po lidech bez dědice a závěti.

Změnit se to snaží koalice *Za snadné dárcovství*. Ta dnes sdružuje dvacet čtyři významných neziskových organizací, které společně pracují na rozvoji individuálního fundraisingu v České republice. Jednou z aktivit koalice je i vznik stránek *Zavetpomaha.cz*, které veřejnosti ukazují příběhy darů ze závěti – a lidé na nich také najdou užitečné rady. Třeba jak takovou závěť sepsat.

SENIORI NEPOVAŽUJÍ TÉMA POZŮSTALOSTI ZA TABU A NEVYVOLÁVÁ V NICH JEDNOZNAČNĚ ODMÍTAVOU REAKCI.

Tomáš Vyhnálek, místopředseda koalice Za snadné dárcovství

„Navazujeme na to dobré, co v lidech je. Proto je i hlavním mottem naší kampaně věta: *Pomáhám za života, budu i po něm.* Je to přirozená cesta, jak pokračovat v dobrých skutcích,“ srhnuje místopředseda koalice a zaměstnanec *Člověka v tísní* Tomáš Vyhnálek. Podle něj jsou případy, které jsme zmínili výše, u nás zatím skutečně spíš výjimečné a ojedinělé. „Občas se ale jedná o majetky v hodnotě několika milionů korun. Takže pro konkrétní neziskovku to může být obrovský dar, který zásadně ovlivní její existenci a programy,“ vysvětluje Vyhnálek.

Podobně jako v zahraničí, kde ze studií vyplývá, že až sedmdesát procent odkazů v závěti pro neziskovky zanechají ženy, které nemají děti nebo jsou jejich děti již dostatečně zajištěny, to vypadá i u nás. Jde ale spíš o tvrzení založené

na osobní zkušenosti než na statistikách, které nemáme.

Češi jsou spíš pro

Problém, který je u nás s odkazy ze závěti pro dobročinné účely, spočívá v tom, že v České republice lidé obecně nejsou moc zvyklí psát závět jako takovou. Je to vlastně dost exotická věc i pro lidi s velkým majetkem a bez dědiců. Důvodem je to, že u nás dřív nebylo možné v závěti jasně specifikovat své požadavky pro vybrané dědice. To se už sice změnilo, ale jakýsi pasivní přístup k tomu, co bude s naším majetkem po smrti, v nás pořád zůstal.

Přitom jsou to právě peníze ze závěti, které mohou dokázat velké věci, třeba splnit přání daného člověka i po jeho odchodu z tohoto světa. Třeba ve zmíněné Velké Británii lidé podporují

takto „posmrtně“ výzkum ve zdravotnictví (43 %), organizace na podporu zvířat (14 %), ochranu přírody (8 %) nebo pomoc invalidům (8 %). A třeba v USA díky závěti získávají charity okolo dvaceti miliard dolarů, což je víc, než dají dohromady firemní dárci.

Podle Tomáše Vyhnálka je ale velká šance, že se může počet lidí odkazujících svůj majetek na veřejně prospěšné projekty zvýšit i u nás. Důvodem je, že navzdory jistě novosti tohoto tématu jej lidé obecně nevnímají jako kontroverzní.

„Provedli jsme třeba hloubkové rozhovory se sto šedesáti seniory v Praze a Hradci Králové. Senioři nepovažují téma pozůstalosti za tabu a nevyvolává v nich jednoznačně odmítavou reakci.

Pouze třetina respondentů udává, že mluvit o těchto otázkách není vhodné. Naopak 8 % respondentů se jednoznačně přiklonilo k tomu, že mluvit se seniory o otázkách pozůstalosti je zcela vhodné. Za vhodnou či spíše vhodnou formu pomoci pak závět považuje nadpoloviční většina respondentů (58 %),“ říká Vyhnálek.

Další zajímavý průzkum proběhl na webu *Novinky.cz*. Z něj vyplynulo, že 82 % lidí by nic nenamítalo, kdyby jejich příbuzní odkázali majetek na dobročinnost. X

TOMÁŠ VYHNÁLEK (1974)

je místopředsedou koalice Za snadné dárcovství a ředitelem fundraisingu organizace *Člověk v tísní*.

KOALICE ZA SNADNÉ DÁRCOVSTVÍ sdružuje dvacet čtyři významných neziskových organizací, které společně pracují na rozvoji individuálního fundraisingu v České republice. Zaměřuje se na rozvoj pravidelného, neanonymního a vztahového dárcovství. V této oblasti společně prosazuje zájmy členů a snaží se odstraňovat překážky, které proces dárcovství komplikují. Zajišťuje pro své členy vzdělávací akce, pořádá neformální pracovní setkání, a umožňuje tak organizacím vzájemné sdílení zkušeností i možnost učít se od odborníků z neziskové i komerční sféry. Jedním z projektů koalice je kampaň *Závět pomáhá* (www.zavetpomaha.cz).

PROČ LIDÉ DARUJÍ ZE ZÁVĚTI?

V zahraničí jsou dostupné statistiky i větší náhled do problematiky darů ze závěti. Díky tomu známe i důvody, proč lidé do své závěti zahrnou i neziskovky, charity a nadace. Velkým vlivem je třeba konkrétní nemoc samotného dárce nebo někoho blízkého. Na výzkum této nemoci pak lidé poskytují peníze. Roli hraje i to, že lidé nemají děti, či jsou už potomci dostatečně zabezpečeni. No a někdy chtějí lidé nezdárné potomky vydědit a dát peníze raději někomu, kdo si je více zaslouží. Občas také dárci chtějí, aby se na ně lépe vzpomínalo. Velmi často ale chtějí prostě poděkovat nějaké neziskovce či nadaci, která jim pomohla, nebo pomoci v nějaké oblasti, která byla pro ně za života důležitá, a oni tak mají šanci být pro ni užiteční i po smrti.

„Pro mnoho lidí může vytvoření závěti, v níž odkazují majetek neziskovce,

znamenat i velkou úlevu, že mají vyřešený další kus věcí, které je trápí. Mnohdy je to i příprava na odchod. Je to citlivé téma. Ale vlastně pro ně nesmírně úlevné a pozitivní. Jedna dárkyně, která v závěti pamatovala na víc neziskových organizací, a jedné třeba dala peníze na stavbu celé školy v Africe, mi řekla, že od té doby může klidně spát. Bylo pro ni podstatné i to, že se dohodla také na tom, že bude neziskovka naopak pečovat o hrob, ve kterém leží její syn a ve kterém bude časem ležet i ona,“ vysvětluje Tomáš Vyhnálek.

Jinde naráží zase na příběhy legionářských rodin a žasne, jak přirozeně v sobě tyto rody mají zakódovány hodnoty jako být slušný, neohnout se a pomoci, když mohou. „A s tím souvisí i pamatování na to, co udělám s prostředky, které po mně zůstanou, aby to pomohlo co nejvíce lidem,“ dodává Vyhnálek. X

POMOC UPRCHLÍKŮM NA CESTĚ

ČEŠTÍ DOBROVOLNÍCI
PATŘÍ MEZI NEJAKTIVNĚJŠÍ

TEXT: KATEŘINA SOUDKOVÁ, FOTO: MARTIN KŘIVÁNEK

Uprchlíká krize v posledních měsících nabyla nebývalých rozměrů a hýbe nejen politickou scénou a Facebookem. V Česku se zvedla spontánní vlna dobrovolnické pomoci lidem na cestě do Evropy. Kdo jsou ti, kteří uprchlíkům pomáhají, a proč to dělají?

12

Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky vyjádřil svoje znepokojení nad výrokem některých českých ústavních činitelů a prostřednictvím sociálních sítí se u nás šíří vlna nevole proti uprchlíkům – ovšem ne všichni Češi tento postoj sdílejí. Situace v terénu totiž vypadá jinak. Už od chvíle, kdy se objevily první zprávy o problémech lidí na cestě z válečných oblastí, byli Češi mezi prvními, kteří jim spontánně vyrazili na pomoc.

V místech, kde se uprchlíci shromažďují, se tak každý den objevuje kolem třiceti českých dobrovolníků. Od září do listopadu se jich v pomoci potřebným vystřídal kolem dvou tisíc. Alespoň to odhaduje Marie Heřmanová z iniciativy *Pomáháme lidem na útěku*, která přispívá ke koordinaci dobrovolníků z celé republiky.

Brňáci v čele

„Místo působení se mění s tím, jak jsou postupně uzavírány hranice. První dobrovolníci tak pomáhali zejména v Maďarsku, poté se přesunuli na srbsko-chorvatskou hranici a po jejím uzavření se teď stahují na srbsko-makedonskou

hranici. Pomoc je potřeba všude a čeští dobrovolníci na to zareagovali rychle a ve velkém počtu,“ shrnuje Heřmanová.

Sbírky pro uprchlíky i výjezdy dobrovolníků byly zpočátku organizovány velmi náhodně, ale přesto efektivně. Zpočátku šlo hlavně o sbírky mezi známými a koordinaci výjezdů v rámci skupin kamarádů, skrze facebookové skupiny a další sociální sítě se ale tito lidé brzy začali koordinovat uceleněji. Postupně se přidaly i neziskové organizace, diecézní charity a v některých případech i úřady.

V současné době je na cestě k oficiálně koordinované pomoci nejdál asi Brno, kde se angažují i zástupci města. „Už před měsícem svolal Matěj Holan, náměstek primátora, ke kulatému stolu všechny možné lidi, kteří se tématu uprchlíků věnují, a společně se snažíme situaci uklidnit a dohodnout se, jak postupovat dál,“ říká Barbora Antonová, předsedkyně hnutí *Žít Brno*, které je součástí zdejší vládní koalice. V moravské metropoli se už dokonce krok za krokem připravují i na postupné začleňování některých uprchlíků do života v Česku.

13

Od září do listopadu se v pomoci potřebným vystřídal kolem dvou tisíc českých dobrovolníků.

„Fakt se mi nelíbí, že jen pár kilometrů od nás mrznou a trpí hladu celé rodiny,“ říká Lucie Mimová, která pomáhala na srbsko-chorvatské hranici. „Je mi jasné, že celá práce dobrovolníků řeší pouze důsledky, a ne příčiny, ovšem ať bychom jim pomohli, nebo ne, do Evropy by tito lidé stejně proudili. Jen by bez naší pomoci pravděpodobně bylo v hlavních zprávách více reportáží o mrtvých dětech,“ říká emotivně. Ostatně děti je mezi uprchlíky daleko víc, než Lucie čekala. „Občas měl člověk pocit, jako by byl ve školce, a ne na hranici. Je těžké popsat tu neskutečnou bezmoc. Přebalovat

téměř v mrazu malá miminka a oblékat malé i větší děti. Uplakané a v tom horším případě absolutně vyčerpané a apatické, nemocné. Na druhou stranu tuto bezmoc vyvažovala neuvěřitelná vděčnost a pokora. Nespočítám, kolik jsem dostala objetí od vděčných maminek, od dojatých babiček, kolik chlapů jsem viděla plakat vyčerpáním, vděčností, překvapením. Plakali, protože se k nim po té dlouhé cestě někdo konečně choval jako k lidem, s úctou a soucitem,“ vzpomíná Lucie.

POMOC JE POTŘEBA VŠUDE A ČEŠTÍ DOBROVOLNÍCI NA TO ZAREAGOVALI RYCHLE A VE VELKÉM POČTU.

Marie Heřmanová, iniciativa *Pomáháme lidem na útěku*

„Mezi dobrovolníky najdeme studenty, programátory, lékaře, ředitele škol i matky v domácnosti,“ popisuje Marie Heřmanová.

Pomáhá, kdo může

V Praze se také už od začátku tvořily skupiny dobrovolníků, kteří chtěli pomoci. Ovšem, na rozdíl od Brna, je podpora zdejších úřadů minimální. Město Praha se dosud oficiálně nezapojilo, a tak roli koordinátora dobrovolnických aktivit převzalo *Autonomní sociální centrum Klinika*. To ve spolupráci s iniciativou *Pomáháme lidem na útěku* organizuje materiální a finanční sbírky, z nichž pak poskytuje prostředky na výjezdy do zahraničí, organizaci provizorního tábora přímo na místě či práci dobrovolníků na Hlavním nádraží. A především také neustále shromažďuje informace a zjišťuje, co je v kterém táboře aktuálně potřeba, tak, aby pomoc i sbírky byly co nejefektivnější. Do organizace se zapojil i *Člověk v tísni*, který uvolnil další téměř milion korun na zajištění potřeb v táboře, zařídil koordinátora a pomohl při vyjednávání s chorvatskými a srbskými úřady.

Největší váha ale leží pořád především na jednotlivcích, kteří mají odhodlání se zapojit. Takových se našla po celé republice spousta a rozptýl dobrovolníků je velice široký napříč věkovými i sociálními skupinami.

„Najdeme mezi nimi studenty, programátory, lékaře, ředitele škol i matky v domácnosti. Najdou se nezletilí

středoškoláci i starší lidé, našemu nejstaršímu dobrovolníkovi je přes šedesát,“ popisuje Marie Heřmanová.

Jejich motivy jsou různé. Často zmiňují třeba solidaritu s lidmi v těžké životní situaci. Zejména české matky soucítí s ostatními matkami a jejich rodinami, co musí být na útěku, a to je motivuje k pomoci. Studenti zase nejčastěji mluví o potřebě utvořit si názor na základě vlastní zkušenosti. Z tohoto důvodu se vydala pomáhat i třiatřicetiletá Julie Kovaříková. „Člověk je neustále masírován médii a náhodnými výkřiky z internetu, ale živého uprchlíka ze Sýrie nikdy neviděl. Chtěla jsem vidět situaci na vlastní oči a udělat si o tom svůj obrázek,“ vysvětluje. Ač se pohnutky různí, cíl je stejný – pomoci tam, kde je to nejvíc potřeba. „Pomoc na místě se z nějakých filosofičtějších úvah o střetu kultur okamžitě mění ve snahu o udržení základních životních podmínek pro lidi v nouzi. Z dlouhodobého hlediska je jasné, že stále se zvětšující příval migrantů je neúnosný, nicméně je-li člověk podchlazený a potřebuje zahřát teplým čajem, neptám se ho napřed, zda utíká před válkou či z ekonomických důvodů, prostě mu ho podám,“ říká Julie, která byla jak v Maďarsku, tak na srbsko-chorvatské hranici. „Na přechodu v Bapske třeba chybělo jakékoliv zázemí. Většinu času jsme se tak soustředili hlavně na to, abychom obstarali a vydali

ČLOVĚK JE NEUSTÁLE MASÍROVÁN MÉDII A NÁHODNÝMI VÝKŘIKY Z INTERNETU, ALE ŽIVÉHO UPRCHLÍKA ZE SÝRIE NIKDY NEVIDĚL.

Julie Kovaříková, studentka

jídlo, pití a teplé oblečení. Snažili jsme se o dodržení aspoň těch nezákladnějších hygienických opatření. Uklízeli jsme. Pomáhali zraněným. Uklidňovali rodiny s malými dětmi. Nebo jsme pomáhali sehnat alespoň deku na spaní lidem, kteří byli nuceni přenocovat před zavřenou hranicí,“ shrnuje svou zkušenost.

V dalších dnech se pak Čechům v provizorním táboře v Bapske podařilo vybudovat i stan pro matky s malými dětmi či dětský koutek. „Hrálo se tam na kytaru a zpívalo. Chtěli jsme, aby lidé z té cesty měli alespoň nějakou pozitivní vzpomínku,“ přibližuje Marie Heřmanová.

Hudba ostatně pomáhala nejen uprchlíkům, ale i samotným dobrovolníkům. „Stáli jsme ve tmě, v tom největším davu před přechodem jako ‚absorbéry tlaku‘ – brzdili jsme přesun, klidnili napětí, zpomalovali mačkání – a Dajda zpívala *Hvězdy na vrbě*. Bylo to hrozně silný,“ vzpomíná další z dobrovolníků Martin Křivánek.

Proti vodním dělům

Práce s tak obrovským množstvím vystrašených a dezorientovaných lidí byla asi tím nejnáročnějším úkolem, který dobrovolníky na místě čekal. „Dobrovolníci nejsou trénovaní na uhlídání tříticového davu. Na srbsko-chorvatských hranicích jim však nic jiného nezbyvalo – nebyl zde zaveden oficiální uprchlícký tábor, lidé se hromadili a bylo potřeba zajistit, aby se rodiny nerozdělily v davu, aby nevznikaly tlačence a výbuchy agresivních nálad,“ vysvětluje Marie Heřmanová.

„Nejhorší zážitek mám asi z Horgošé u maďarské hranice, kde policie neváhala použít proti davu vodní děla a slzný plyn. Konflikt sice byl vyprovokován ze strany uprchlíků, ovšem těsně za davem protestujících mužů u zavřené hranice byly rodiny s malými dětmi a hlavní stan dobrovolníků,“ popisuje Julie Kovaříková. „Byla to pro nás opravdu velmi vypjatá situace, ve které jsme museli přemístit velký počet panikařících lidí a evakuovat sklad našich zásob.“

Ovšem zvládnutím prvního náporu na maďarských a srbsko-chorvatských hranicích to nekončí. S uzavřením hranic se krize přesunula dál, momentálně zejména na srbsko-makedonskou hranici a řecké ostrovy. Další část dobrovolníků tak vyráží na Lesbos navázat komunikaci a zjistit, co zde bude potřeba. „Teď musíme mít hlavně trpělivost, vytrvat a především dát konečně dohromady nějaký dlouhodobější projekt, protože zima bude zlá,“ uzavírá Marie Heřmanová.

„Je-li člověk podchlazený a potřebuje zahřát teplým čajem, neptám se ho napřed, zda utíká před válkou či z ekonomických důvodů,“ říká dobrovolnice Julie Kovaříková.

TRANSPARENTNOST NA PÁR KLIKNUTÍ

Pokračujeme v našem dlouhodobém tématu, jímž je efektivita neziskových organizací. Tentokrát textem Jakuba Jandy.

Politiku nemusí dělat jen politické strany, ale každý občan. Podle Havlových i Masarykových zásad se o demokracii mají starat nejen politici, ale i běžní občané. Tato vzosná tvrzení mohou na člověka působit jako bezobsažné fráze, pokud za nimi nevidí konkrétní lidi. Desátým rokem se v nevládní organizaci *Evropské hodnoty* tomuto aktivismu věnujeme. Kombinujeme dva přístupy, které jsou ve vyspělých společnostech obvyklé – odborné zázemí v dané oblasti a konkrétní agendu, kterou považujeme za správnou, a proto ji prosazujeme. Nevládní organizaci tohoto typu se říká think-tank. V naší instituci se soustřeďují odborníci na evropskou a bezpečnostní politiku. S tímto arzenálem se pereme za principy, které považujeme za důležité. Jsou jimi hodnoty vepsané do preambule české ústavy či příklady dobré praxe, které se za dekády vyvinuly ve svobodných společnostech.

V západním světě je obvyklé, že organizace našeho typu do politiky velmi hlasitě mluví, aby veřejně hájily pojetí veřejného zájmu, s nímž se ztotožňují. Právě ona otevřenost a transparentnost je pro zájmové skupiny v oblasti politiky naprosto zásadní z důvodu tzv. accountability – tedy možnosti volat nás k odpovědnosti za naše jednání. Aby bylo jasné, za koho kopeme, zveřejňujeme výroční zprávy, ale také veškeré naše financování je plně transparentní. Každý člověk si tak může několika kliky najít, kdy a za co utrácíme peníze našich donorů, kterým po každém projektu doložíme účtenku po účtence, za co jsme jejich peníze utratili. Abychom pomohli zlepšit českou politickou kulturu, rozhodli jsme se jít příkladem. Proto jsme si sepsali vlastní etický kodex, podle kterého se

také řídíme. Kromě transparentnosti financování například dbáme na střet zájmů – žádný z našich lidí nesmí být zároveň ve výkonné funkci jakékoliv politické strany.

Efektivitu vynaložených prostředků nám u většiny projektů dopředu hlídá náš vlastní plán schválený donorem, zpětně kontrola samotného donora při závěrečném vyúčtování a závěrečná zpráva, případně externí audit. Většinu nákladů tak máme dopředu naplánovanou a schválenou – víme, jaké akce uspořádáme pro (přibližně) jaké množství lidí, kolik nákladů můžeme vynaložit na občerstvení a technické zařízení, kolik může stát naplánovaná studie atp. Málokdy se tak dostaneme nad průměrnou mzdu a stejně jako v ostatních nevládkách u nás pracují lidé, pro které peníze nejsou dominantní motivací.

V našem „businessu“ logicky – byť možná překvapivě – funguje klasické tržní pravidlo – dohoda platí, když na ni kývnou obě strany. Pokud dokážeme donorovi (často z řad institucí, ale čím dál více za námi přicházejí angažovaní občané či firemní partneři) například vysvětlit náklady na rozsáhlou studii vyžadující desítky hodin sběru dat a argumentačně podložit důležitost takové analýzy, jsme schopni dané prostředky získat. Ročně podáváme několik desítek návrhů projektů, do nichž zrcadlíme obvyklé sumy na jednotlivé položky, které za deset let institucionální paměti naší organizace již dokážeme odhadnout. Pět let práce v této branži mě naučilo jednu věc – člověk si to řemeslo musí natrénovat; ani odhadování jednotlivých položek a měřitelných indikátorů se člověk nenaučí za rok či dva. O to hůře, když soutěžíte na evropské

JAKUB JANDA (1990) působí jako zástupce ředitele think-tanku *Evropské hodnoty* a jako politický komentátor. V minulosti působil v humanitární organizaci *ADRA*.

úrovni s institucemi s padesátiletou tradicí a týmem lidí s mnohaletou praxí.

Připravujeme si také tříleté strategické plánování s každoroční aktualizací, abychom si dokázali dobře a efektivně vybrat, čemu a jak se budeme věnovat. Každé léto se na týden zavřeme mimo civilizaci a pečlivě analyzujeme české, evropské a globální prostředí, abychom identifikovali zásadní hrozby, slabiny či příležitosti pro náš politický

system liberální demokracie, kterou chceme každodenně bránit. Strategické cíle máme rozpracované na jednotlivé milníky, které probíráme na speciálních poradách každé dva týdny – abychom si byli jisti, že neděláme projekty jen pro dobrý pocit, ale že se skutečně posouváme k tomu, co jsme si stanovili, a děláme to efektivně.

MECENÁŠI ČESKÉHO NÁRODA

TEXT: LEOŠ KYŠA

O Františku Ladislavu Riegrovi se mluví hlavně jako o národním politikovi a jeho ženě Marii bývá přisuzován status jedné z prvních českých sufražetek. Manželé se však věnovali také mecenášství, jehož stopy jsou dodnes viditelnější víc než jejich odkaz politický.

František Ladislav Rieger se narodil v roce 1818. S dcerou Františka Palackého Marií se brali v roce 1853 a měli spolu tři děti. František Rieger je dodnes nejvíce připomínán coby politik, zakladatel Národní (staročeské) strany a také jako jeden z českých předáků během revolučního roku 1848, kdy se v Říšském sněmu snažil prosazovat liberální změny a také federalizaci habsburské monarchie. Jeho politická činnost byla sice rozsáhlá, ale s ohledem na podmínky, ve kterých probíhala, neměla příliš trvalé výsledky a na konci života jej „převálcovali“ politici nastupující generace, tedy mladočeši. Ovšem jeho odkaz, dá se říct aktivistický a filantropický, měl pro českou společnost a její budoucnost přínos mnohem hlubší.

Mecenáš divadla, muzea i výprav do Arábie

Riegrova neúnavná snaha stojí například za vznikem českého tisku. V roce 1860 se spolu se svým přítelem Josefem Macháčkem dostavili k audienci u císaře a prakticky si u něj vydupali povolení českého politického periodika. Tak vznikl první český politický deník *Čas*. Rieger však neúnavně bojoval dál a záhy byl povolen i deník *Národní listy*.

Pomáhal i se vznikem Náprstkova průmyslového muzea. Památná je schůzka českých vlastenců v Londýně dne 31. prosince 1862. Během londýnské světové výstavy se zde sešli na dýchánku s Vojtou Náprstkem významní Češi vedení právě Riegrem a domluvili se, že je třeba vzdělávat Čechy v informacích o vědě a technických novinkách. Rieger hned na dýchánku zorganizoval finanční sbírku na nákup učebních prostředků „... kteréž by mohly sloužiti za podklad přednášek populárních, směřujících k povznesení národního blahobytu“. Toho roku pak Náprstek změnil svůj rodný dům na České průmyslové museum, dnes Náprstkovo muzeum, které začal postupně vybavovat exponáty. František Rieger zanechal svou stopu i v dějinách Národního divadla. V roce 1862 coby předseda

František Ladislav Rieger nebyl jen politik, ale především významný český mecenáš.
Archiv © Nadace Langhans Praha (www.langhans.cz)
Fotografie publikována s laskavým svolením
Archivu Langhans Praha

Vojtěch Náprstek přeměnil svůj rodný dům na České průmyslové museum. František Ladislav Rieger mu na exponáty poskytl a pomáhal shánět finanční prostředky.

Sboru pro zřízení českého Národního divadla v Praze nechal postavit Prozatímní divadlo, na které sám přispíval.

Další jeho mecenášská stopa vedla ke slavnému českému orientalistovi, etnografovi a objeviteli Aloisi Musilovi, jehož výpravy do arabského světa financoval a pomáhal mu shánět i další mecenáše a patrony pro jeho výpravy.

Vyučit ženy řemeslu a samostatnosti

Rodina Riegrova si toto všechno mohla dovolit. Žila z výnosů mlýna v Semilech, který Rieger zdědil po své rodině, a dalších statků a nemovitostí, o které se ale svědomitě staral natolik, že měl dostatek prostředků pro svou vlastní politickou a aktivistickou činnost a také pro různé mecenášské aktivity.

V úvodu jsme zmínili Riegrovu manželku Marii. Ta šla v podstatě ve stopách svého muže. Byla nejen aktivistkou, ale soustředila se i na filantropii. Zajímala se hlavně o osud žen.

V šedesátých letech devatenáctého století například iniciovala a zorganizovala národní loterii ve prospěch třináctileté dcery Karla Havlíčka Borovského, která se po smrti otce ocitla bez prostředků. Vytvořila dokonce *Sbor památky Havlíčkovi* a v českém tisku (jehož existenci si – jak již víme – vydupal u císaře její manžel) pak burcovala uvědomělé Čechy, aby přispívali v této loterii na živobytí a věno pro Zdenku Havlíčkovou. Vybralo se nakonec 887 zlatých.

Marie Riegrová byla aktivní i ve *Spolku sv. Ludmily*, který podporoval vdovy a pro chudé ženy pořádal, dneska by se řeklo, že vzdělávací kurzy, v nichž se třeba učily drobným pracem, kterými měly šanci si přivydělat. Podobné kurzy se pořádaly i pro chudé dívky, které se v nich učily vybranému řemeslu. Snažila se tedy o to, aby byly ženy ekonomicky samostatné a mohly se o sebe postarat samy.

FRANTIŠEK LADISLAV RIEGER (1818–1903) byl politik, zakladatel Národní strany, český vlastenec, organizátor společenského a politického života v Čechách. Mecenáš české kultury a vzdělávání. Aktivně se věnoval správě svých nemovitostí – mlýna i velkostatku. Část jeho výnosů věnoval na své mecenášské aktivity.

MARIE RIEGROVÁ-PALACKÁ (1833–1891) se soustředila hlavně na pomoc nemajetným a vzdělávání chudých žen a dívek. Byla aktivní v ženských dobročinných spolcích. Výbor dam, který vedla, zřizoval a provozoval mateřské školy a jesle pro děti z nejchudších rodin. Pomáhala založit a shánět finanční prostředky pro šestnáct mateřských škol pro chudé děti. Část z nich zde dostávala i stravu a oblečení.

NÁŘEK VYDAVATELE TLUMÍ NADŠENCI

JIŘÍ WALKER PROCHÁZKA

Věříme v lidi. A lidi nás mají za blázný. Nám to ale nevadí. Sedíme ve vypolstrovaných celách s nápisem „Audionadšenci“.

Naše zvukově odizolovaná cela se nachází v bývalé garáži. Na jejích vrátech je přibitá smaltovaná cedule Walker & Volf. Zní to drsně. Není. Jsme lidi, co dělají audioknihy. I když jsme v garáži, děláme věci poctivě, s profesionálními interprety a pedantským režisérem. Použijete originální hudbu našich skladatelů. A pak to hotové dílo vypustíme do Sítě. CD s audioknihami, stejně jako muzikou, už se totiž moc neprodávají, a tak jsou pro nás prakticky jediný prodejní kanál distribuční weby, kde si lidé mohou audionahrávky za poplatky stahovat. Aby se audiokniha vyplatila, musí se jí prodat stovky kusů. I když si totiž někteří představují, že vzniká tak, že si člověk sedne a za den knihu načte do mikrofону, je to mnohem náročnější. Hlavně finančně. Takže zaplatíte režiséra, střihače, grafika, hudbu; vypustíte své dílo do světa a pak koukáte, jak vám lidé nadšeně píší, že ta audiokniha je fakt super profesionální dílo, a kdy vydáte další. To je potom radost veliká.

Tedy až do okamžiku, kdy zjistíte, že se vám audiokniha moc neprodává a ty desítky nadšených komentářů jsou od lidí, co si knihu stáhli zadarmo z nějakého pirátského webu. Co je na Síti, to se krade. No, dokud se nekrade váš obsah, člověku to až tak nevadí, ale když musíte platit účty za něco, co si lidé jen tak vezmou, a není jim to vůbec trapné, to vám pak začne tohle „internetové zvykové právo“ setsakramentsky vadit.

Proč ale tenhle nářek píšu do časopisu o filantropii? Vydržte chvíli, dostanu

se k tomu. Ne, nechci tvrdit, že já sám jsem filantropem české kultury, i když se tak občas i trochu cítím, protože jsou audioknihy, co se nám zaplatí po roce, a některé vůbec nikdy, i když vás za ně navrhuji na různé ceny a v hodnocení máte víc hvězdiček než průměrná televizní estráda. Bude řeč o jiných filantropcích.

To je tak, většinou tohle pirátství celkem dobře snáším, ale jednou jsem to už nevydržel. Naše nová detektivka *Mrtvá šelma* se krátce po vydání objevila na jednom pirátském úložišti. Popadl mě amok a napsal jsem e-mail tak neslušný, že se za něj dodnes stydím. Mimo jiné jsem se v něm slečny, co knihu nasdílela, dotázal, zda její rodiče tuší, že vychovali zlodějku. Já vím, trochu jsem uletěl, ale zchladil jsem si žáhu, asi mi rozumíte.

O tři dny později dorazila odpověď. Slečna se nečekaně kála. Vůbec jí nedošlo, že tím někomu škodí, neuvědomila si, že bez peněz za vydané audioknihy už žádné další neuděláme – a tedy nevydáme. Omluvila se a stáhla naši knihu z úložiště. Nádhera. Sluneční paprsek ve tmě. Světlo na konci pirátského tunelu. Slušný člověk ještě žije, řekl jsem si.

Ono je to tak, že rodiče nás od malička přesvědčují (a správně dělají), abychom se o vše dělili. Je to krásné, když malé dítě dostane pytlík bonbónů a rozdělí se – třeba se sourozenci nebo s dětmi ve škole. Ano, právě tohle nás učilo dobročinnosti. Díkybohu za to. Problém je v tom, že si často lidé neuvědomují, že dobročinnost ve formě sdílení filmů, knih – a v mém případě audioknih – není tak úplně „echtovní“, totiž že nerozdávají ze svého, ale z cizího. Ano,

já mám také slabost pro Robina Hooda a Juraje Jánošíka, ale ti brali bohatým, co předtím brali chudým. Já nemám koho obírat.

Nebo vlastně mám. A teď se konečně dostávám k tomu, o čem je tahle esej především. Na internetu jsou totiž nejen lidé, co si berou a neplatí, ale i lidé, co platí tak nějak z principu, i když by to mohli mít zadarmo. Ono platit na internetu za něco, za co většina lidí neplatí, a i vás dělí jenom tři kliknutí myši od toho, abyste měli obsah zadarmo, to je skutečné fandovství a vlastně taky trochu dobročinnost. A tihle dobrodinci drží nad vodou celý elektronický

byznys s knihami a e-knihami. Můžu mít e-knihu zadarmo? Nechci, koupím si ji, protože vím, že mé peníze dostanou autor a vydavatel a díky tomu vyjde nová kniha mé oblíbené série, a hlavně ti lidé obdrží mzdu za svou práci. Dost často se nám hlásí dokonce lidé, co se k našemu obsahu dostali zadarmo, a když zjistili, že tak úplně správně to nebylo, ozvou se a za audioknihu řádně zaplatí, protože nás chtějí podpořit.

Tohle jsou lidé, co mě a mé kolegy drží nad vodou, dojímají nás někdy až k slzám a způsobují, že pořád věřím v lidi. Malí drobní mecenáši elektronické české kultury. ✗

JIŘÍ WALKER PROCHÁZKA (1959) je spisovatel, podnikatel, vydavatel a hlavně spolu s Ondřejem Neffem jeden z otců zakladatelů moderní české sci-fi. Prorazil i jako detektivní autor. Jeho *Mrtvá šelma* (napsaná společně s Klárou Smolíkovou) se stala jednou z neúspěšnějších detektivek loňského roku. Ve vydavatelství Walker & Volf vydává audioknihy.

OBTÍŽNÍ ČEŠTÍ EMIGRANTI

Lidé přicházející do cizí země to nikdy neměli lehké. Terčem protiemigrantských nálad se stávali i Češi. Citujeme článek, který v roce 1910 vyšel německy ve vídeňském *Slavisches Tagblattu*.

„Velmi mnoho se v posledních letech mluví o slavisaci a čechisaci říšského hlavního města a residenčního města Vídně a celých Dolních Rakous, jak v tisku, tak i v tajných a veřejných shromážděních... O této čechisaci a slavisaci se nejen mluví, proti ní se i pilně a prudce pracuje a to všemi prostředky dovolenými i nedovolenými, zákonnými i nezákonnými. Ochranné i odbojné spolky jsou zakládány a celá veřejnost je alarmována, aby postupovala ostře a bezohledně proti Slovanům a Čechům ve Vídni... A to proto, že prý městu Vídni a zemi dolnorakouské hrozí nebezpečí brzkého poslovanění a počestění...“

Podobné předsudky, odmítání a problémy Čechy občas čekaly i ve Spojených státech amerických. Dnes už na to všechno pamatují jen zaprášené knihy a zažloutlé listy starých novin.

22

BACHA NA TY ČECHY!

DÁT V PRAVOU CHVÍLI TO PRAVÉ

ZDENKA WASSERBAUEROVÁ (1940) je mimořádně aktivní důchodkyně. Od roku 1997 se jako dobrovolnice věnuje náboru nových dárců kostní dřeně pro Český národní registr dárců dřeně (ČNRDD). „Lepší smysl života si neumím představit,“ říká bývalá účetní z Otrokovic. Za svou práci byla letos oceněna cenou Via Bona v kategorii Srdcař roku.

Foto: Nadace Via

1. V čem spočívá umění darovat?

Dát v pravou chvíli to pravé. Dar nemusí být hmotný, finanční, můžeme dát jen chvíli svého času. Třeba k naslouchání druhému, ať už mluví o smutných anebo radostných záležitostech. Sdílené starosti se každému umění, sdílené radosti se znásobí.

2. Děláte něco, co vám nepřináší materiální zisk a nesouvisí to s vaší rodinou?

Již 18 let dělám nábor dárců kostní dřeně. Nemám z toho žádný zisk, jen krásný pocit. Ten nejkrásnější je, když se osobně setkám s mladými zdravými lidmi, pro které se před časem sháněl vhodný dárců dřeně pro transplantaci. Říkám si: Třeba právě díky mé práci se našel.

3. Vzpomenete si, kdy jste něco takového udělala poprvé a proč?

V roce 1997 se na oddělení dětské hematologie v Olomouci léčil můj vnuk s leukémií. Sice transplantaci kostní dřeně nepotřeboval, ale viděla jsem tam jiné děti, pro které byla tato léčebná metoda jedinou šancí na život. Přednosta dětské kliniky prof. Mihál mě jednou viděl z toho všeho plakat. Řekl mi: „Brečet nepomáhá, raději přesvědčujte lidi ve svém okolí, aby vstoupili do registru dárců dřeně.“ Nevěděla jsem tenkrát, jak a kde začít, ale ta touha pomoci mě tak nějak vedla.

4. Která oblast filantropie je vám blízká?

Zdravotnická. Pokud je člověk zdravý, dokáže překonat všechny trable života. Povinností nás relativně zdravých je pomoci nemocným, aby se uzdravili.

5. Jaký by měl být vztah mezi filantropickými aktivitami a státem?

Korektní, ale ne familiární. Aby stát nebyl v pokušení na filantropii dohlížet a regulovat ji.

6. Měli bychom o filantropii mluvit?

Jistě. Pozitivní činy působí na dobré a slušné lidi pozitivně, vybudí je k dobročinnosti.

7. Myslíte si, že mecenáši a filantropové si svou činností vykupují svědomí?

Někteří možná. Ale nepohlížím na ně nijak špatně. Vždyť jsou to lidé, kteří mají svědomí.

8. Kdo nebo co rozhoduje o tom, kam nasměrujete svůj čas, peníze a energii?

O tom všem si rozhoduju jen já sama. Pokud byste chtěli vědět, co mě žene vpřed, pak je to skutečnost, že se pro každého čtvrtého hemato-onkologicky nemocného stále nenajde vhodný dárců kostní dřeně.

9. Kdybyste měla neomezené množství prostředků a volného času, na co byste se zaměřila?

Finanční prostředky bych dala na zlepšení života hemato-onkologicky nemocných a jejich rodin. Veškerý volný čas neomezený bych stejně jako v realu volný čas omezený věnovala vysvětlování všem mladým lidem, jak je důležité vstoupit do Českého národního registru dárců dřeně. Žádné úsilí není dost velké, pokud je na konci návrat do života, ke zdraví.

24

UMĚNÍ DAROVAT

THE ART OF GIVING

ČTVRTLETNÍK PRO OBNOVU
ČESKÉ FILANTROPIE

15 / ZIMA 2015

Vydává Nadace Via, Jelení 195/9, 118 00 Praha 1
Redakční rada Ivana Janečková, Václav Dejčmar,
Miroslav Motejlek, Marek Šálek, Jiří Bárta
Šéfredaktor Leoš Kyša
Grafická úprava Tomáš Brichcín, Robert V. Novák
Jazyková redakce Boris Hokr
Externí spolupráce David František Wagner,
Ludmila Hamplová, Kateřina Soudková
Produkce Petra Fronková
Ilustrace Jan Laštovička
Tisk Indigoprint

Vaše náměty a připomínky zasílejte na e-mail:
umenidarovat@nadacevia.cz, kde můžete
také objednávat zasílání časopisu zcela zdarma.
ISSN 1805-4390, ev. č. MK ČR E 20786
Neprodejné

NADACE VIA

www.nadacevia.cz, www.umenidarovat.cz

**ČASOPIS UMĚNÍ DAROVAT VYCHÁZÍ DÍKY PODPOŘE
DONA HAMERA, MARKY BEDNAR A VÁCLAVA DEJČMARA.**